

Spolufinancováno
Evropskou unií

Analýza lokality Hanušovice

Martin Šmoldas a Zdenka Hilscher

Červen 2023

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost plus v rámci projektu „Podpora územního rozšíření a metodického rozvoje komunitní práce v území s koncentrací sociálního vyloučení (KP)“, registrační číslo projektu: CZ.03.02.02/00/22_004/0000341

Obsah

Úvod	3
Makrokontext lokality	4
Základní sociodemografická charakteristika města Hanušovice	4
Demografický vývoj	5
Index sociálního vyloučení v Hanušovicích	6
Příjemci sociálních dávek v Hanušovicích	9
Nezaměstnanost	12
Dluhy a exekuce optikou statistických dat	16
Mezokontext lokality	20
Problematika bydlení a sociálně vyloučených lokalit	20
Klíčoví aktéři v oblasti sociálního začleňování (poskytovatelé sociálních služeb a související subjekty)	23

Úvod

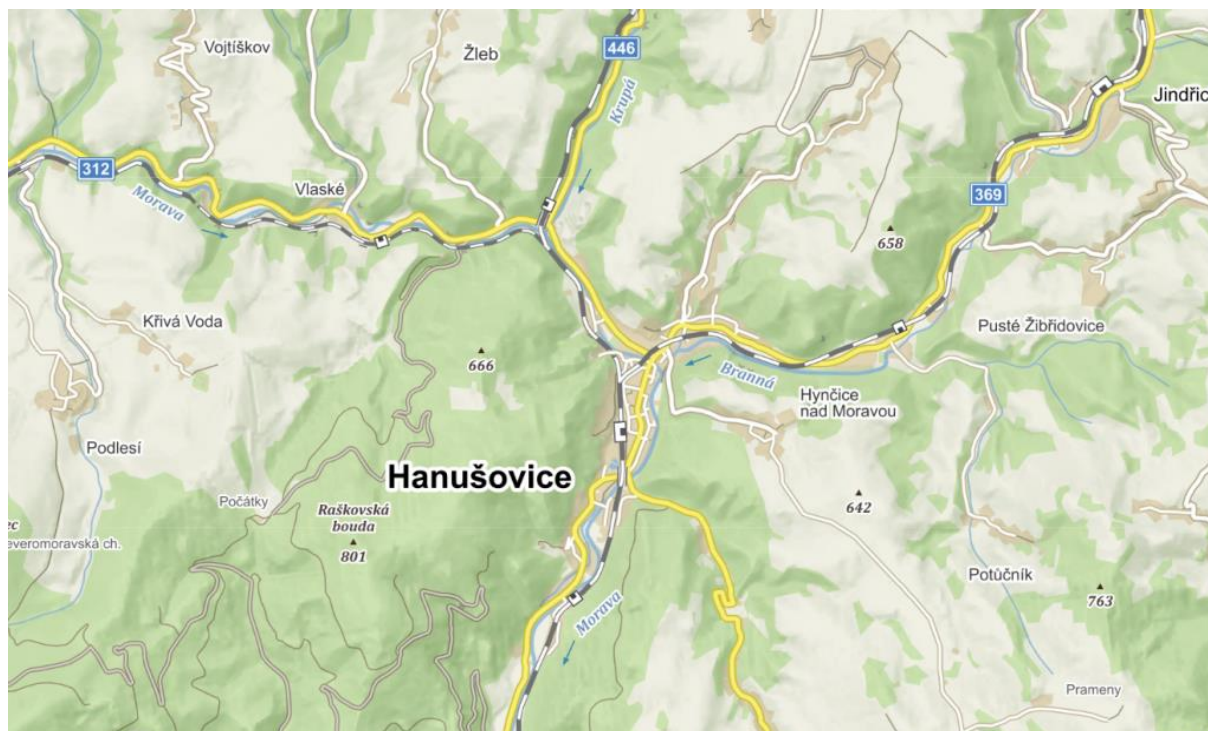
Předkládaný text vznikl v rámci projektu Odboru (Agentury) pro sociální začleňování (dále jen ASZ) “Podpora územního rozšíření a metodického rozvoje komunitní práce v území s koncentrací sociálního vyloučení” (dále jen Podpora KP), jehož součástí je realizace komunitní práce ve městě Hanušovice v rozmezí let 2023 až 2026. Analytický dokument vznikl jak pro potřeby realizace komunitní práce v rámci mapování makrokontextu a mezokontextu lokality, tak jako podklad pro utváření sociální mapy jakožto nástroje metody komunitní práce. Dokument bude dále poskytnut spolupracujícím lokálním aktérům, zejména místní samosprávě a MAS Horní Pomoraví, kteří jej využijí jako podklad pro žádost o dotační tituly či pro zvýšení orientace v aktuální socio ekonomické situaci ve městě.

Sběr dat, realizovaný pracovníky ASZ v projektu Podpora KP, probíhal v měsících květnu a červnu roku 2023. Text přináší interpretaci aktuálních institucionálních dat z oblasti příjmu sociálních dávek, zaměstnanosti, bydlení a zadluženosti. Dále nabízí informace získané z terénního šetření ve čtyřech vytipovaných lokalitách, kde jsou dlouhodobě pozorovány negativní jevy spojené se sociálním vyloučením, sousedským soužitím nebo veřejným míněním. Lokality byly mapovány společně s komunitní pracovníci projektu, která ve zvolené lokalitě bude následně uplatňovat samotnou metodu komunitní práce v spolupráci s některými místními aktéry. Kromě opakovaných vstupů do lokalit (přímé pozorování, rozhovory s obyvateli lokalit) byly provedeny polostrukturované individuální rozhovory se zástupci klíčových institucí ve městě (MAS Horní Pomoraví, pracovník společnosti Jekhetane, pracovnice společnosti Podané ruce, starosta města, sociální pracovnice města a tajemník města). Text obsahuje také stručný výčet institucí z oblasti sociálního začleňování a sociálních a souvisejících služeb, poskytovaných ve městě.

Makrokontext lokality

Základní sociodemografická charakteristika města Hanušovice

Mapa 1 - Hanušovice

Zdroj: mapy.cz

Hanušovice se nacházejí v podhůří Jeseníků, v severozápadní části Olomouckého kraje přibližně 17 kilometrů od Šumperka. Jsou správním centrem – obcí s pověřeným obecním úřadem II. typu (POÚ) a administrativně spadají pod ORP a okres Šumperk. **K 1.1.2023 činil počet zdejších obyvatel 2952 osob** (ČSÚ, nedatováno).

Moderní rozvoj města se datuje od roku 1852, kdy byla vybudována na tehdejší dobu moderní přádelna lnu zaměstnávající stovky pracovníků z Hanušovic a okolí. Následně byla v 70. letech 19. století vystavěna železniční trať propojující Šternberk, Šumperk, Hanušovice a Králíky a po roce 1885 vznikla železniční přípojka z Olomouce do Jeseníka se zastávkou v Hanušovicích

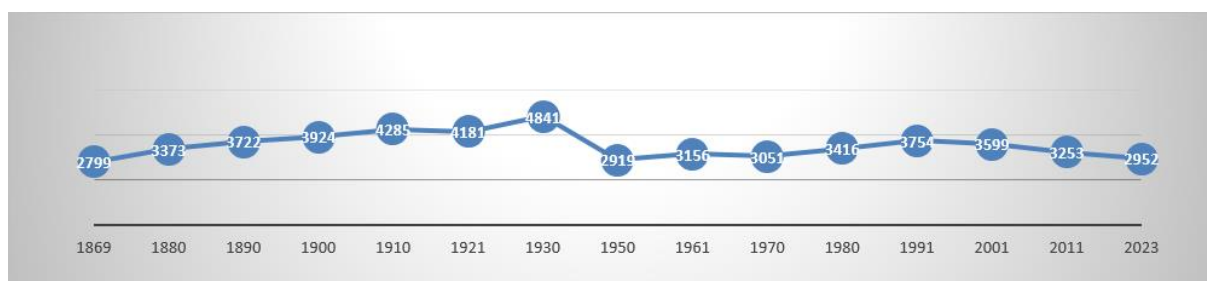
Za druhé světové války výrazně klesl počet obyvatel kvůli vysídlení části českého obyvatelstva a následně pak i v souvislosti s odsunem německého obyvatelstva. Chybějící lidské kapacity doplňovali po válce osadníci přicházející z různých koutů Československa, mezi nimi i slovenští Romové. Nicméně počtem obyvatel Hanušovice již nikdy nedosáhly předválečné úrovně. Svého vrcholu dosáhly přibližně v roce 1930, v poválečném období potom kolem roku

1991, nicméně od té doby počet obyvatel pozvolna klesá a současný stav odpovídá přibližně polovině 50. let.

Hanušovice mají s ohledem na svou velikost poměrně rozvětvenou síť služeb a občanského vybavení. Nachází se zde řada prodejen, včetně supermarketu Penny market, zdravotnické středisko, turistické informační centrum, několik restaurací či provozoven s občerstvením, čerpací stanice atd. Pobočky zde mají také poskytovatelé sociální služeb a sídlí zde Místní akční skupina (dále jen MAS) Horní Pomoraví. Mezi největší zaměstnavatele v obci patří firmy Pivovar Holba, a.s. nebo KOSTKA - kolobka, s.r.o.

Demografický vývoj

Graf 1 – Vývoj počtu obyvatel města Hanušovice mezi lety 1869–2023

Zdroj: ČSÚ; vlastní zpracování ASZ

Počet obyvatel v posledních letech setrvale klesá. Hlavním faktorem, který se podílí na klesajícím počtu obyvatel, je jejich stěhování z města (viz graf 2), které (spolu s vyšší mírou úmrtnosti ve srovnání s porodností) převyšuje přírůstek.

V letech 2018–2022 klesal počet obyvatel města průměrně o 37 obyvatel ročně (celkem 184). Z toho se v průměru 97 z nich ročně vystěhovalo (celkem 484). Počet vystěhovalých převyšoval za posledních 5 let přistěhovalé o 121 osob.

Graf 2 – Úbytek a přírůstek obyvatel v Hanušovicích v letech 2018–2022

Zdroj: ČSÚ

Kromě celkového úbytku obyvatel se také zvyšuje průměrný věk a zároveň ubývá obyvatelstvo v produktivním věku, za posledních 5 let o 177 lidí (cca 8,7 %). Problém tedy nepředstavuje pouze celkový pokles populace, ale i úbytek všech skupin obyvatelstva, které se podílejí na ekonomické produktivitě.

Ve sledovaném období také poklesl počet dětí ve věku 0–14 let. Mezi lety 2018 – 2022 o zhruba 11 % (z 473 na 420).

V období let 2016–2020 se zvýšil také průměrný věk občanů Hanušovic, a to ze **43,2 na 44,7 tedy celkem o 1,5 roku.**

Index sociálního vyloučení v Hanušovicích

Agentura pro sociální začleňování vyvinula jednotný nástroj – index sociálního vyloučení, který v sobě zahrnuje klíčové ukazatele z různých oblastí sociálního vyloučení a umožňuje tedy v celorepublikovém i lokálním rozsahu míru zatížení sociálním vyloučením posoudit.

Škála indexu nabývá hodnot od 0 do 30 bodů, přičemž hodnota 0 znamená absenci nebo minimální rozsah sociálního vyloučení a hodnota 30 bodů nejvyšší míru zatížení sociálním vyloučením. Základní územní úrovní, k níž se index sociálního vyloučení vztahuje, reprezentují obce.

Využití administrativních dat umožňuje srovnání míry sociálního vyloučení mezi různými územními celky a také sledování vývoje rozsahu sociálního vyloučení v čase. Index může sloužit jako nástroj pro dlouhodobý monitoring změn v celkovém rozsahu sociálního vyloučení v Česku či jeho částech a zároveň poskytuje aktuální informace potřebné pro návrhy, realizaci a monitorování sociální politik (ASZ, nedatováno, kráceno).

Index se skládá z několika indikátorů, přičemž jednotlivé indikátory vycházejí z administrativních dat, která jsou centrálně evidována a pravidelně aktualizována. Seznam indikátorů obsažených v indexu je následující:

- příjemci příspěvku na živobytí
- příjemci příspěvku na bydlení
- osoby v exekuci
- dlouhodobě nezaměstnané osoby
- předčasné odchody ze systému vzdělávání – běžné třídy (ASZ, nedatováno, kráceno)

Pro účely systematizace práce s daty jsou obce rozděleny podle počtu bodů v indexu do čtyř následujících kategorií:

- 1. kategorie 0 až 1 bod
- 2. kategorie 2 až 7 bodů
- 3. kategorie 8 až 11 bodů
- 4. kategorie 12 až 30 bodů

Obce spadající počtem bodů do 3. nebo 4. kategorie jsou považovány za sídla s vyšší mírou sociálního vyloučení (na mapě oranžovou a červenou barvou).

Hodnota indexu sociálního vyloučení za rok 2021 činila v Hanušovicích 21 bodů, přičemž se jednalo o jednu z nejvyšších hodnot v rámci celé ČR (pro srovnání: hodnota indexu činila ve stejném roce **7 bodů** v rámci Olomouckého kraje a **6 bodů** za ORP Šumperk). Od roku 2017 hodnota indexu v Hanušovicích poklesla o 3 body z 24 bodů na současných 21. Při regionálním i celostátním srovnání se ukazuje, že se co do hodnoty indexu se řadí Hanušovice mezi **1 % obcí nejvíce zasažených sociálním vyloučením v rámci České republiky a jsou vůbec nejvíce zasaženou obcí Olomouckého kraje**. Z uvedených indikátorů se na výši indexu v Hanušovicích projevil **nejvíce podíl příjemců příspěvku na**

živobytí a podíl předčasných odchodů ze škol, které se ve školním roce 2020/2021 týkaly 7 žáků z celkových 44, kteří ukončili ve stejném roce povinnou školní docházku – tedy asi 16 %. Naopak nejmenší podíl z hodnoty indexu měl podíl příjemců příspěvku na bydlení.

Tabulka 1 – Obce dle bodového rozpětí indexu sociálního vyloučení v roce 2018

Bodové rozpětí	Počet obcí - OLK	% podíl obcí - OLK	Počet obcí - ČR	% podíl obcí - ČR
0 až 1	188	46,8	3344	53,4
2 až 7	163	40,5	2395	38,3
8 až 11	26	6,5	300	4,8
12 až 30	25	6,2	219	3,5
CELKEM	402	100	6258	100

Zdroj: ASZ

Tabulka 2 – Obce POU Hanušovice dle bodového rozpětí indexu sociálního vyloučení v roce 2022

Obec	Hodnota indexu sociálního vyloučení
Hanušovice	21
Staré Město	18
Kopřivná	18
Jindřichov	14
Branná	11
Malá Morava	9
Šlégrov	7
Vikantice	4

Zdroj: ASZ

Jak je patrné ze souhrnných informací o indexu sociálního vyloučení za jednotlivé obce POU Hanušovice, hodnota indexu je poměrně vysoká (tedy překračuje počet 12 bodů) nejméně v polovině obcí POU. Stejně jako v Hanušovicích hrají i v dalších obcích roli předčasné odchody

ze škol a vysoké počty příjemců některých dávek. Ve Starém Městě pod Sněžníkem je navíc velmi vysoký podíl osob v exekuci – jedná se o více než 26 % osob starších 15 let (vůbec nejvyšší hodnota v rámci Olomouckého kraje).

Příjemci sociálních dávek v Hanušovicích

Významným indikátorem míry zatížení obce sociálními problémy mohou být i počty příjemců různých typů sociálních dávek, především pak vybraných dávek hmotné nouze nebo státní sociální podpory (což ASZ také zohledňuje při posuzování hodnoty výše uvedeného indexu). Mezi skupinami nejvíce ohroženými příjmovou chudobou bývají dlouhodobě nezaměstnaní nad 1 rok a příjemci dávek HN. Tyto dvě skupiny se přitom z velké části překrývají. V roce 2022 bylo v Hanušovicích měsíčně průměrně **73 příjemců dávky pomoci v hmotné nouzi (HN) – příspěvku na živobytí (PnŽ)**, v průměrném měsíci 2021 potom příjemců 85. Jeden příjemce přitom představuje přibližně jednu domácnost (protože výše dávky je vypočítávána pro tzv. společně posuzované osoby) kromě například jednotlivců na ubytovnách a azylových domech, kteří nejsou se svými spolubydlícími společně posuzováni a dalších specifických případů. Celkový počet společně posuzovaných osob PnŽ byl v průměrném měsíci roku 2021 v Hanušovicích 219, což představovalo přibližně 7 % obyvatel města.

Meziroční srovnání počtu vyplacených dávek v Hanušovicích

Níže uvedená tabulka podává **přehled o vývoji průměrného měsíčního počtu příjemců příspěvku na bydlení, příspěvku na živobytí, doplatku na bydlení a mimořádné okamžité pomoci v Hanušovicích v letech 2018–2022.**

Tabulka 3 – Počty vybraných dávek vyplacené v Hanušovicích v letech 2018–2022

Rok	Doplatek na bydlení		Příspěvek na živobytí		Příspěvek na bydlení		Mimořádná okamžitá pomoc ¹
	Měsíční průměr ²	% Podíl v průměrném měsíci ³	Měsíční průměr	% Podíl v průměrném měsíci	Měsíční průměr	% Podíl v průměrném měsíci	Měsíční průměr
2018	83	3,1	120	4,5	70	2,6	9
2019	71	2,7	100	3,8	66	2,5	10
2020	56	2,1	89	3,4	59	2,3	7
2021	51	2,0	85	3,4	60	2,4	6
2022	51	2,0	73	2,9	69	2,7	6

Zdroj: MPSV; vlastní zpracování ASZ

Při přepočtu průměrných hodnot na procentuální podíly zjistíme, že mezi lety 2018–2022 se podíl domácností pobírajících příspěvek na živobytí **snížil z 4,5 % o 1,4 procentního bodu na hodnotu 2,9 % v roce 2022.** Podobně došlo ke snížení také u podílu doplatku na bydlení. Z tabulky je rovněž patrné, že mezi lety 2018–2022 došlo ke značnému poklesu absolutního počtu vyplacených dávek hmotné nouze, nicméně došlo naopak k nárůstu u počtu příjemců příspěvku na bydlení. Pokud bychom se zaměřili na příjemce doplatku na bydlení, tak v průměrném měsíci roku 2022 **bylo v Hanušovicích 51 příjemců DnB, zahrnujících 133 společně posuzovaných osob**, z nichž bydlelo 13 osob na ubytovně a 7 v pobytových

¹ Typ dávky pomoci v hmotné nouzi

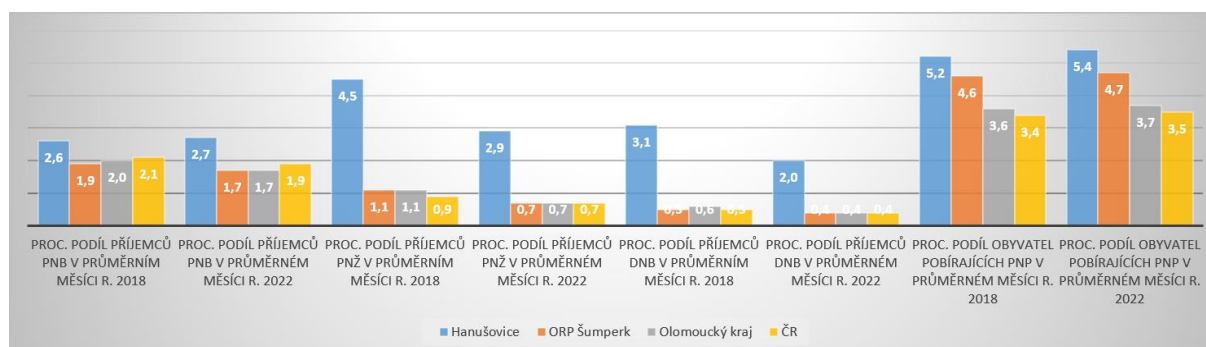
² Zaokrouhleno na celá čísla

³ Procentuální podíl příjemců dávky v průměrném měsíci daného roku (přepočet na obyvatelstvo 15+ let). Platí i pro ostatní uvedené typy dávek. Přepočteno na jedno desetinné místo.

sociálních službách. **Podle našich kvalifikovaných odhadů tak do skupiny obyvatel ohrožených chudobou a sociálním vyloučením dle příjmu HN může aktuálně spadat 7 % obyvatel Hanušovic.**

Pokud porovnáme podíl příjemců dávek hmotné nouze PnŽ nebo DnB v Hanušovicích s celkem ORP, dále s Olomouckým krajem, nebo s podílem v rámci České republiky v letech 2018–2022, tak je patrné, že od roku 2018 došlo ke značnému poklesu průměrných hodnot ve všech jmenovaných územních celcích. Naopak u dávky příspěvku na bydlení hodnoty ve všech sledovaných územních celcích stagnovaly, nebo mírně rostly. Nejdůležitější zjištění však představuje fakt, že u všech porovnávaných dávek byly podíly příjemců v Hanušovicích výrazně vyšší než v ostatních sledovaných celcích. **V roce 2022 tak byl v Hanušovicích průměrný podíl příjemců PnŽ více než 4krát vyšší než ostatních sledovaných celcích, podíl příjemců DnB 5 krát vyšší a podíl příjemců PnB vyšší přibližně o pětinu.**

Graf 3 – Srovnání podílu příjemců dávek PnB, PnŽ a DnB mezi Hanušovicemi, ORP Šumperk, Olomouckým krajem a ČR (2018 a 2022)

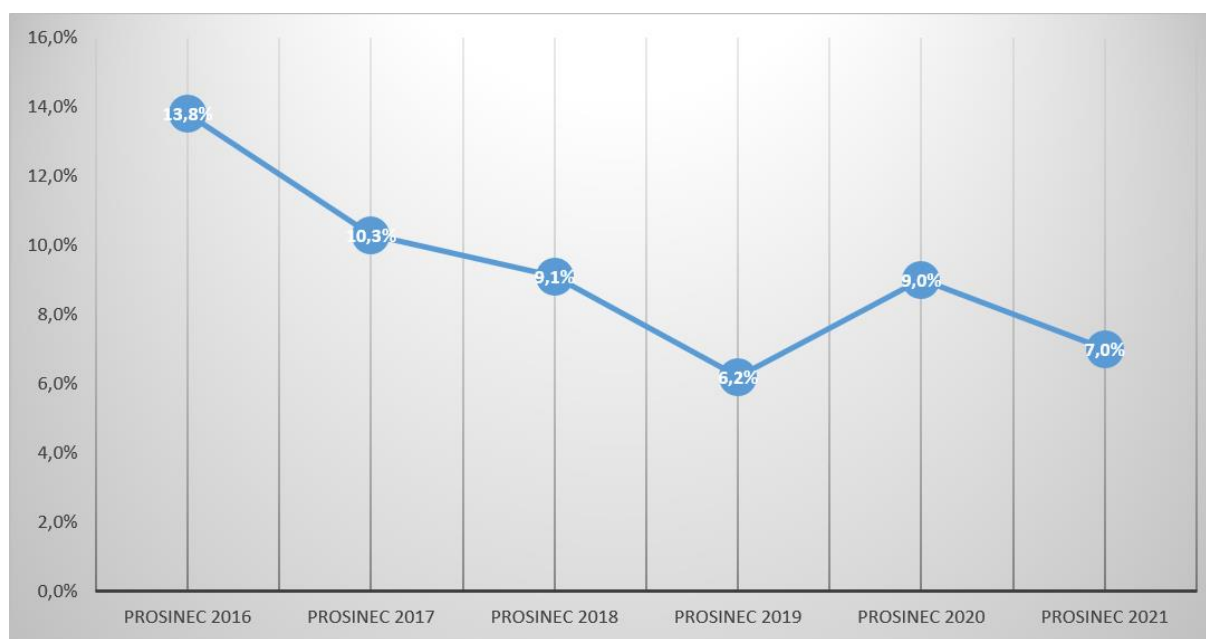
Zdroj: MPSV; vlastní zpracování ASZ

V meziročním srovnání let 2018–2022, došlo v Hanušovicích i k mírnému **nárůstu podílu příjemců příspěvku na péči (o 0,2 p.b.)**, který byl vyšší než v ostatních sledovaných celcích (ačkoliv i u ostatních došlo k mírnému nárůstu).

Nezaměstnanost

Podíl nezaměstnaných osob (PNO) v Hanušovicích od roku 2016 setrval klesal několik let, nicméně v roce 2020 se pokles zastavil a podíl začal s určitými výkyvy opět narůstat. Zatímco v prosinci roku 2016 činil průměrný PNO 13,8 %, ve stejném měsíci roku 2022 to bylo 7,5 %, ovšem s tím, že v prosinci 2019 byl podíl nezaměstnaných historicky nejnižší, a sice 6,2 %.

Graf 4 - Vývoj nezaměstnanosti v Hanušovicích v letech 2016–2022 (prosinec)

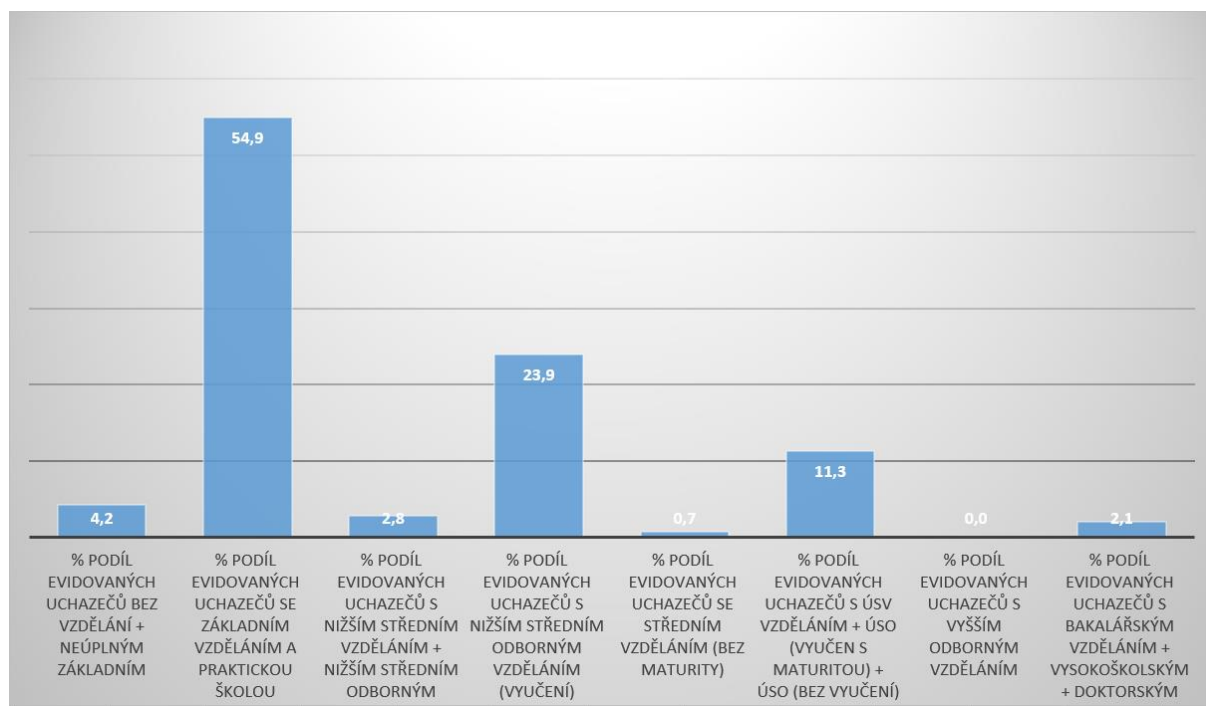

Zdroj: MPSV; vlastní zpracování ASZ

Z podrobných údajů, které se nám podařilo získat za prosinec 2022 je patrné, že PNO 7,5 % představuje celkem 142 osob, ze kterých bylo 74 mužů a 68 žen. Z počtu 142 osob bylo 23 uchazečů ve věku nad 60 let a naopak 23 uchazečů ve věku 19 let a mladších. Ve stejném období (prosinec 2022) bylo dle údajů z MPSV v Hanušovicích celkem 11 volných míst a na jedno volné pracovní místo tak připadalo zhruba 13 uchazečů.

Zajímavé je srovnání podílu nezaměstnaných osob dle dosaženého vzdělání. Z grafu 5 je patrné, že nejvyšší podíl nezaměstnaných (více jak polovinu) nalezneme mezi osobami se základním vzděláním nebo praktickou školou (54,9 %) a dále mezi vyučenými (23,0 %). Podíl osob s nedokončeným základním vzděláním činil mezi uchazeči 4,2 % a dohromady tak osoby s nedokončeným a dokončeným základním vzděláním tvořili 59,1 % všech uchazečů o zaměstnání v prosinci 2022.

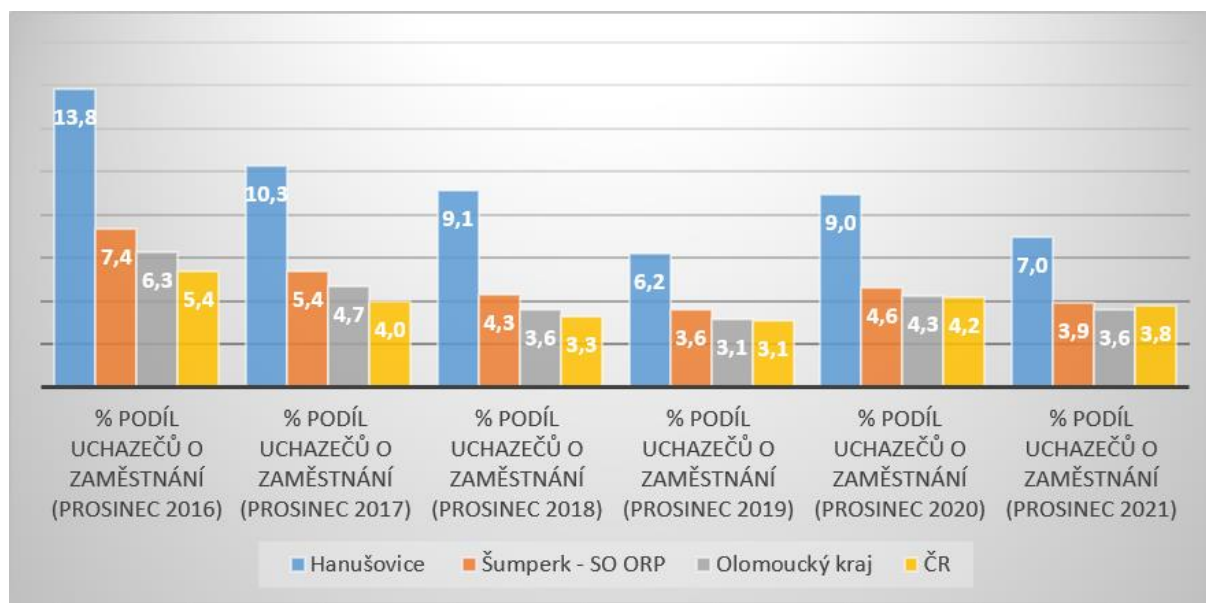
Graf 5 – Podíly nezaměstnaných z celkového počtu PNO v Hanušovicích dle dosaženého vzdělání (prosinec 2022)

Zdroj: MPSV; vlastní zpracování ASZ

Pokud porovnáme PNO v Hanušovicích s celkem ORP, dále s Olomouckým krajem nebo s podílem v rámci České republiky (v letech 2018–2022), tak je patrné, že od roku 2016 došlo k poklesu průměrných hodnot ve všech jmenovaných územních celcích. Při srovnání procentuálních podílů, vychází z nejaktuálnějších hodnot ze všech sledovaných celků nejlépe Olomoucký kraj, neboť je zde byl v prosinci 2021 podíl nezaměstnaných nejnižší (3,6 %), zatímco například v rámci České republiky činil PNO ve stejném období 3,8 %. PNO v Hanušovicích byl ve stejném období nejvyšší, činil 7,0 %, což představovalo přibližně o 3 procentní body více než v ostatních sledovaných celcích. Stejně tak byl PNO v Hanušovicích výrazně vyšší i minulých letech.

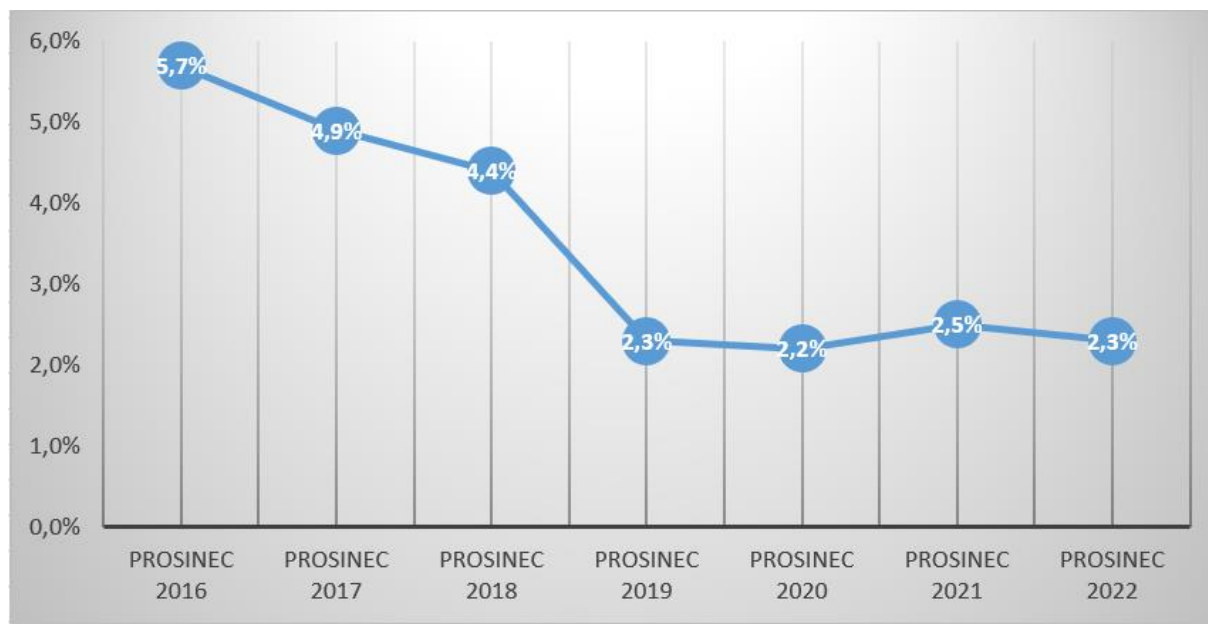
Graf 6 - Srovnání podílů (v %) nezaměstnaných osob mezi Hanušovicemi, ORP Šumperk, Olomouckým krajem a ČR (2016 až 2021 - prosinec)

Zdroj: MPSV; vlastní zpracování ASZ

Podobné trendy lze pozorovat také u vývoje podílu dlouhodobě nezaměstnaných osob (12 a více měsíců). I ten setrvale klesal již několik let, nicméně v roce 2020 se pokles zastavil a podíl začal opět mírně narůstat. Zatímco na konci roku 2016 činil podíl dlouhodobě nezaměstnaných v Hanušovicích ještě 5,7 %, v prosinci 2020 to bylo 2,2 % (celkem 490 osob). V prosinci 2021 však byl zaznamenán další nárůst podílu dlouhodobě nezaměstnaných na hodnotu 2,5 %, v roce 2022 následně hodnota klesla na 2,3 %. V evidenci dlouhodobé nezaměstnanosti zpravidla zůstávají lidé s velkou kumulací různých typů znevýhodnění, s mnohačetnými exekucemi apod., kteří jsou z uvedených důvodů zpravidla obtížně zaměstnatelnými.

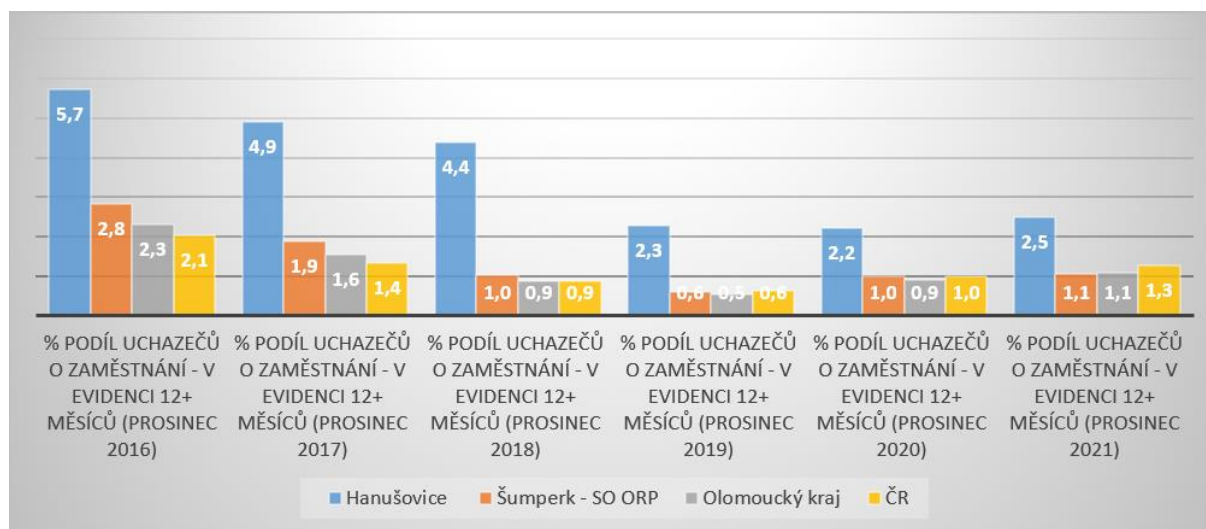
Graf 7 - Vývoj podílu dlouhodobě nezaměstnaných osob v Hanušovicích mezi lety 2016 - 2022

Zdroj: MPSV; vlastní zpracování ASZ

Pokud porovnáme podíly dlouhodobě nezaměstnaných v Hanušovicích s celkem ORP Šumperk, dále s Olomouckým krajem, nebo s podílem v rámci České republiky (v letech 2016 – 2022), tak je patrné, že od roku 2016 došlo ke značnému poklesu průměrných hodnot ve všech jmenovaných územních celcích. Při srovnání procentuálních podílů, vychází ze všech sledovaných celků aktuálně nejlépe ORP Šumperk jako celek, neboť zde je podíl dlouhodobě nezaměstnaných nejnižší – aktuálně zhruba 1,1 %. **Nicméně u všech sledovaných územních celků (včetně města Hanušovice), je oproti předcházejícím letům od roku 2020 patrný opětovný mírný nárůst podílu dlouhodobě nezaměstnaných osob.** V Hanušovicích bylo v prosinci 2021 bez práce 12 a více měsíců celkem 43 osob, což představovalo 2,3 %, tedy nejvyšší hodnotu ze sledovaných územních celků.

Graf 8 – Srovnání podílů (v %) dlouhodobě nezaměstnaných osob mezi Hanušovicemi, ORP Šumperk, Olomouckým krajem a ČR (2016 až 2021)

Zdroj: MPSV; vlastní zpracování ASZ

Dluhy a exekuce optikou statistických dat

Jedním ze zásadních problémů Hanušovic je vysoká míra zadlužení obyvatel. Zejména pak množství osob, které se potýkají s exekucemi. To se přitom zdaleka netýká jen sociálně vyloučených, ale problém prochází napříč celou populací obce. Následující kapitola přináší základní statistická a institucionální data o problematice a jejich srovnání mezi různými územními celky.

Tabulka 4 – Statistické údaje o exekucích v Hanušovicích I.

Rok	Osob v exekuci	Procentuální podíl osob v exekuci	Celkový počet exekucí	Počet exekucí na osobu	Počet osob v insolvenční	Podíl osob v insolvenční v přepočtu na obyvatelstvo 18 +	podíl osob v insolvenční k celkovému počtu osob v exekuci
2016	393	14,4 %	nezjištěno	nezjištěno	nezjištěno	nezjištěno	nezjištěno
2017	395	14,4 %	1988	5,0	nezjištěno	nezjištěno	nezjištěno
2018	nezjištěno	nezjištěno	nezjištěno	nezjištěno	56	2,2 %	14,2 %
2019	nezjištěno	nezjištěno	nezjištěno	nezjištěno	49	1,8 %	11,8 %

2020	414	15,7 %	2157	5,2	46	1,8 %	11,1 %
2021	354	13,9 %	2156	6,1	34	1,3 %	9,6 %
2022	339	13,4 %	1933	5,7	nezjištěno	nezjištěno	nezjištěno

Zdroj: mapaexekuci.cz, mapa bankrotů, Exekutorská komora ČR; vlastní zpracování ASZ

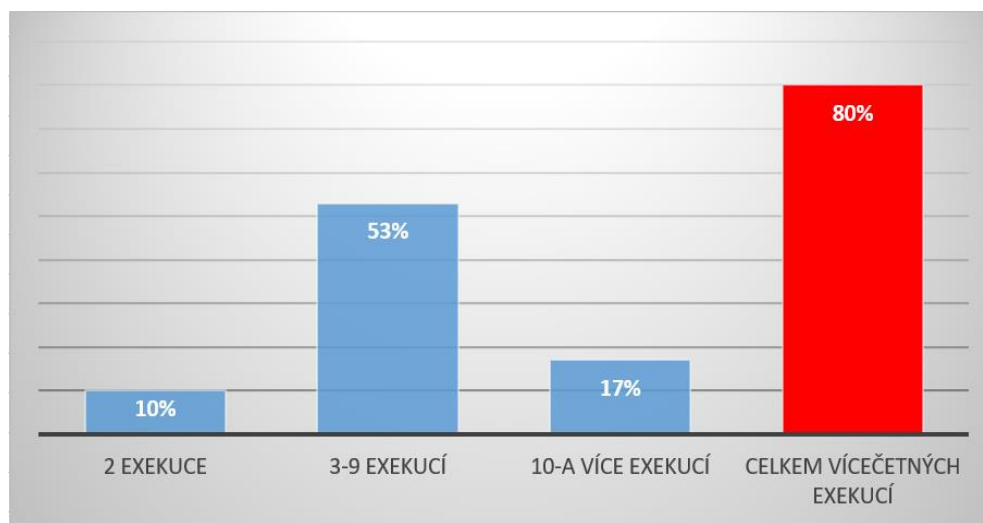
Tabulka 5 – Statistické údaje o exekucích v Hanušovicích II.

Rok	Počet osob v exekuci	počet dětí a mladistvých v exekuci	počet osob ve věku 18 - 29 let v exekuci	počet seniorů 65+ v exekuci
2017	395	nezjištěno	nezjištěno	nezjištěno
2020	414	0	65	22
2021	354	2	59	36
2022	339	nezjištěno	44	37

Zdroj: mapaexekuci.cz, mapa bankrotů, Exekutorská komora ČR; vlastní zpracování ASZ

Jak ukazuje výše uvedená Tabulka 4, dle dat exekutorské komory je procentuální **podíl osob v exekuci z celkové populace Hanušovic relativně vysoký. Podle posledních dostupných dat za rok 2021 činil 13,9 % z celkové populace města starší 18 let** a týkal se **celkem 354 obyvatel**. Od roku 2020 však došlo k pozvolnému poklesu počtu exekuoovaných osob (o zhruba 14 % ze 414 na 354). **Z další uvedené tabulky 5, je rovněž patrné, že mezi lety 2017 až 2020 došlo k nárůstu celkového počtu exekuoovaných nezletilých osob (15-18 let) na 2 osoby.**

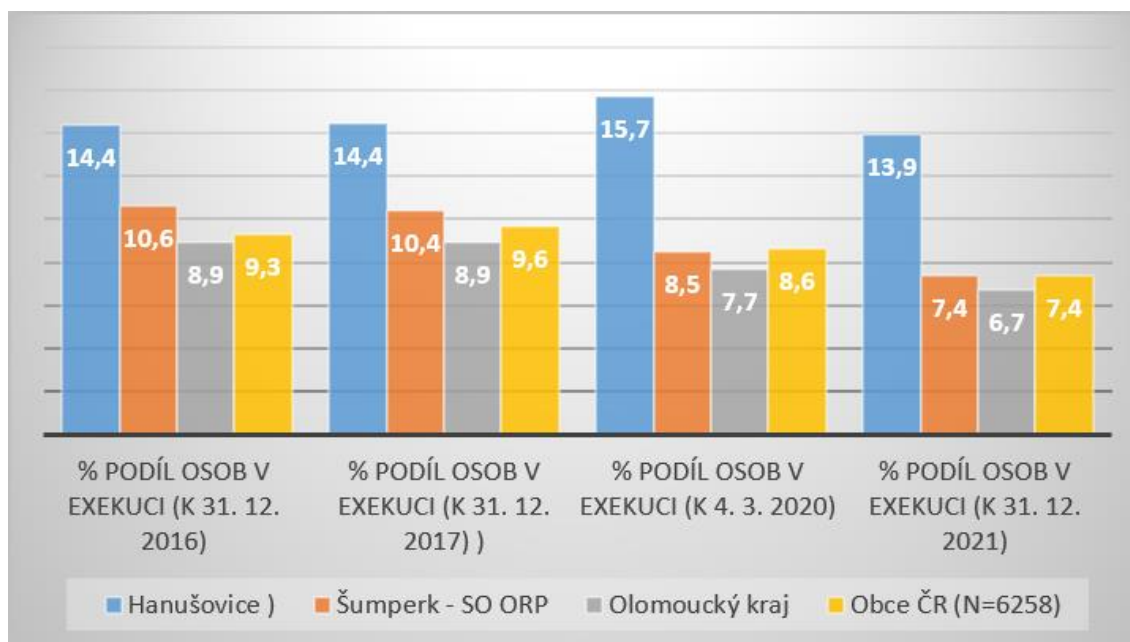
Graf 9 – Procentuální podíl vícečetných exekucí v Hanušovicích v roce 2022

Zdroj: mapaexekuci.cz; vlastní zpracování ASZ

Jak vidíme na Grafu 9, většina exekuovaných v Hanušovicích se potýká s vícenásobnými exekucemi – **celkově jde až o 80 % (271 osob) exekuovaných, kteří se potýkají s vícečetnými exekucemi.**

Graf 10 – Srovnání podílů osob v exekuci mezi Hanušovicemi, ORP Šumperk, Olomouckým krajem a ČR v letech 2016 - 2021.

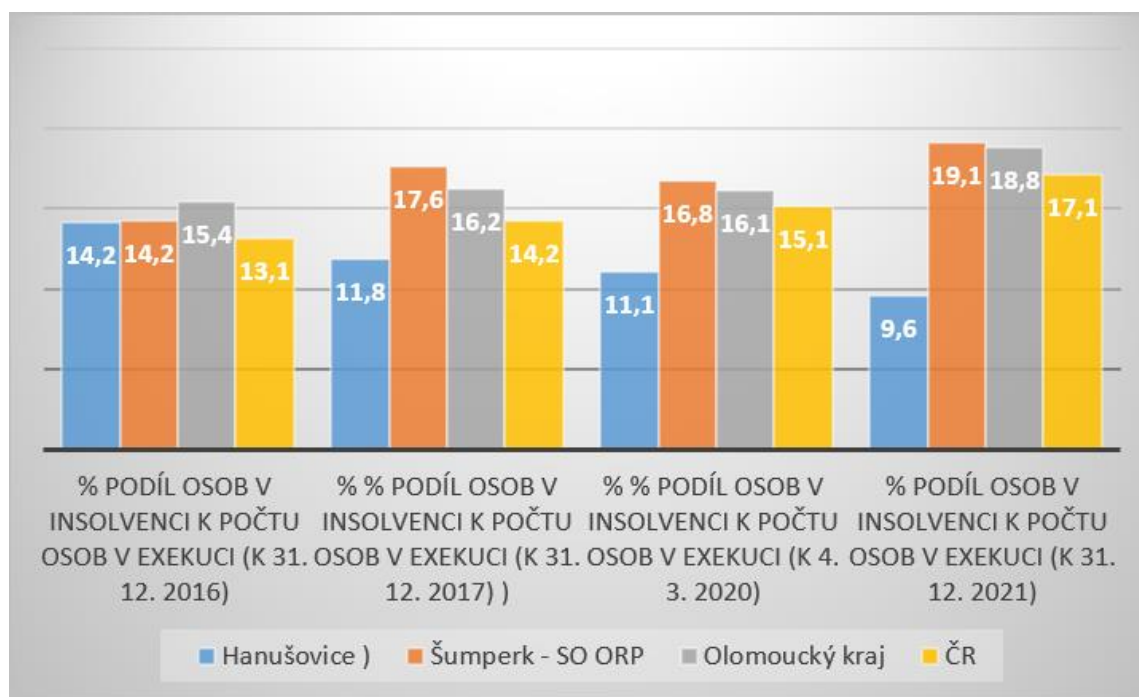

Zdroj: mapaexekuci.cz, mapa bankrotů, Exekutorská komora ČR; vlastní zpracování ASZ

Z Grafu 10 je patrné, že ze srovnávaných územních celků, je **podíl osob ve věku nad 15 let v exekuci dlouhodobě nejvyšší právě v Hanušovicích.** Naopak nižší údaje vykazuje celek

Olomouckého kraje i Česká republika. Ve všech sledovaných celcích přitom čísla od roku 2016 mírně klesají, nejvíce potom na území ORP Šumperk jako celku.

Graf 11 – Srovnání podílů osob v bankrotu z celkového počtu osob v exekuci mezi Hanušovicemi, ORP Šumperk, Olomouckým krajem a ČR (2016 - 2020)

Zdroj: mapaexekuci.cz, mapa bankrotů, Exekutorská komora ČR; vlastní zpracování ASZ

Pokud porovnáme množství osob v bankrotu s počty exekuvovaných (Graf 11), docházíme v případě Hanušovic k podílu zhruba 9,6 % osob v insolventi z celkového počtu osob postižených exekucí. Při srovnání se sledovanými územními celky je patrné, že tato hodnota je zhruba poloviční než u ostatních celků a navíc, narozdíl od opačného trendu u ostatních celků, má procentuální podíl insolventů sestupnou tendenci.

Uvedené počty se však týkají pouze tzv. soudních exekucí. Různé státní nebo samosprávné instituce však přistupují rovněž k tzv. správním neboli daňovým exekucím. Jedná se například o obce, úřady, zdravotní pojišťovny a další. Na rozdíl od soudních exekucí nejsou exekuce správní jednotně evidovány a jejich počet se nám proto nepodařilo shromáždit.

Dle údajů *Českého úřadu zeměměřického a katastrálního* se na území Hanušovic nacházelo v roce 2017 **v exekuci 46,8 nemovitostí (zástavní právo exekutorské), které měly celkem 30 majitelů⁴.**

Mezokontext lokality

Problematika bydlení a sociálně vyloučených lokalit

Na území města Hanušovice se dle údajů ze sčítání lidu, bytů a domů 2021 (dále jen SLDB 2021) nacházelo **celkem 1479 bytů**, z nichž **1270 obvykle obydleno** a **209 (14 %) obvykle neobydleno**. Obec Hanušovice disponuje vlastním bytovým fondem, který čítá **cca 90 bytů, což představuje zhruba 6 %** z celkového počtu bytů ve městě. Dva z obecních bytů jsou bezbariérové, 16 bytů je vyčleněno pro seniory a 24 bytů pro nízkopříjmové skupiny. Jde o byty různých velikostí, pouze byty pro seniory mají společnou kuchyň a sociální zařízení na chodbě (bývalé DPS). V Branné na Hanušovicku byla realizována soukromá výstavba bydlení, jehož přestavba byla spolufinancovaná z dotačních programů EU a které nabízí ubytování pro danou CS.

Ve městě jsou dále dvě ubytovny s dlouhodobým výskytem příjemců sociálních dávek. Vedle toho je ve městě několik dalších majitelů bytových jednotek, rozmístěných po celém území města a pronajímaných dané CS. Pronájmy některých bytů, ale i dlouhodobé ubytovávání na ubytovnách je spojováno s fenoménem bytové lichvy, kdy výše nájmu neodpovídá kvalitě bydlení. Zástupci města v minulosti preventivně odkoupili nemovitost např. v ulici Údolní právě jako prevenci bytové lichvy a vzniku další sociálně vyloučené lokality.

V současnosti lze za lokality se znaky sociálního vyloučení ve městě Hanušovice považovat následující čtyři místa:

- Bytový dům v ul. Nádražní (dále také jako lokalita Nádražní)
- Ubytovna Za Moravou
- Ubytovna Marie na ul. Pražská
- sídliště Na Holbě (dále také jako lokalita Sídliště)

⁴ Data za rok 2017 poskytl Agentura pro sociální začleňování *Český úřad zeměměřický a katastrální*. Novější údaje nebyly v době mapování k dispozici.

Jde o místa, kde se významněji koncentrují osoby ohrožené sociálním vyloučením, případně o místa, která jsou některými ze systémových aktérů vnímána jako riziko s ohledem na bezpečnost či občanské soužití (nejčastěji se jedná o kombinaci obou zmíněných ukazatelů). Významným faktorem může být také pohled samotných obyvatel lokality či dalších osob v bezprostředním okolí. Další místa (mimo výše uvedená), kde se koncentrují osoby ohrožené sociálním vyloučením, najdeme dle respondentů rovnoměrně na celém území města. Zároveň vzhledem k charakteru projektu KP zde nevěnujeme pozornost dalším lokalitám, považovaným za ohrožené sociálním vyloučením, pokud se nenacházejí přímo na území města. Jedná se především o Potůčnick, část obce Hanušovice, vzdálená asi 3,5 km od centrální části města. Strukturálně jsou dále postižené některé menší obce v okolí Hanušovic. V minulosti realizovaných šetřeních byly akcentovány např. Staré Město pod Sněžníkem, Kopřivná nebo Pusté Žibřidovice - místní část obce Jindřichov⁵.

V následujícím textu čtyři výše označené lokality podrobněji popíšeme, přičemž nejvíce prostoru je věnováno lokalitě na Nádražní ulici, která je považována za nejvhodnější pro realizaci komunitní práce.

1. Bytový dům Nádražní

Jde o bytový dům, původně určený pro zaměstnance železničních drah. Jsou zde celkem dva vchody po devíti bytech (celkem 18 bytů), odhadovaný počet nájemníků je 30 - 50, z toho cca polovina děti, převažují Romové. Bytové jednotky vlastní několik fyzických osob, které byty přímo neobývají, ale bydlí převážně v Hanušovicích. Zjištěná cena nájmu se pohybuje mezi 12 a 15 tis. Kč za byt. Správa bytů je v rukou společenství vlastníků jednotek, kdy aktuálně je jejím správcem jeden z vlastníků bytů. Ustanoven je domovní řád, nájemníci se střídají v úklidu společných prostor. V chodbách jsou umístěny kamery.

Dům je situován prakticky v centru města, v bezprostřední blízkosti vlakového nádraží, ve vzdálenosti pět až deset minut chůze je veškerá základní občanská vybavenost (nádraží, zdravotnické zařízení, škola, školka, hřiště, obchody).

Dům sousedí se kompozičně stejným bytovým domem, u kterého se nabízí proč v něm nedošlo ke stejnému vývoji. Dle některých respondentů šlo o přirozený "nabalující se" proces, kdy v nádraží bližším domě byty kupovali soukromé osoby či podnikatelé, kteří finančně profitují z tíživé socioekonomické situace nájemníků ohrožených chudobou a sociálním

⁵ MT

vyločením a zároveň jim jejich sociální dávky určené na bydlení zaručují stabilní a státem garantovaný zisk (někdy tento fenomén bývá označován jako bytová lichva či obchod s chudobou). Naopak v domě, který je vzdálenější od nádraží, byly byty kupovány obyvateli Hanušovic v lepší socioekonomické situaci, kteří byty sami doposud obývají.

Technický stav bytového domu nebyl blíže zjišťován. Evidentní jsou oprýskaná omítka, rozbité zvonky a schránky. Někteří obyvatelé domu také tematizují havarijný stav venkovních schodů jednoho ze vstupů, kde kvůli tomu nedávno došlo dokonce ke zranění.

Obyvatelé domů používají ke vstupu do domu převážně zadní vchod, kde je také plácek se sušáky na prádlo, posezením a garážemi, a kde se také obyvatelé sousedsky scházejí. V rámci sběru dat byla oslovena nejbližší sousedka lokality, bydlící v rodinném domě, jehož plot ohraničuje zadní část plácku. Oslovená sousedka tematizuje občasný hluk a odpady na jejím pozemku, konflikty závažnějšího charakteru neuvádí.

V nedávné minulosti zde byla městem Hanušovice ustanovena funkce domovníka. Pozice byla obsazena jedním z obyvatel lokality. Oslovení respondenti, včetně bezprostřední sousedky lokality, hovoří o zlepšení situace ve smyslu zmírnění hluku a nepořádku v okolí domu. Nástroj domovníka však v minulém roce skončil s časově omezeným projektovým financováním a aktuálně v přímo v lokalitě žádné nástroje prevence kriminality uplatňovány nejsou. V Hanušovicích sice pracují APK, nicméně jejich působnost pokrývá vybrané oblasti v rámci celého města.

2. Ubytovna Za Moravou

Ubytovnu lze jedinou považovat za částečně prostorově vyloučenou. Jde o původní ubytování pro lesní dělníky, nyní ve vlastnictví soukromníka z Brna (který vlastní více ubytoven napříč Moravou). Je situovaná poblíž lesa na okraji města směrem a vede k ní cesta z betonových bloků od železničního přejezdu. Ani v tomto případě však vzdálenost od centra města nepřesahuje cca 10 min chůze.

Jedná se o komerční ubytovnu ze smontovaných unimobuněk. Aktuální počet obyvatel je 16 dospělých a jedno dítě. Zjištěná cena nájmu je 6 - 9 tis. Kč za osobu dle počtu osob na pokoji. Funkci správce ubytovny vykonává zmiňovaný obyvatel Nádražní ulice společně s jednou z obyvatelek ubytovny. Správce spolupracuje s OSPOD i se sociální pracovníci města a provozní záležitosti komunikuje s brněnským majitelem ubytovny.

Ubytovna není vhodná pro dlouhodobé bydlení a nejedná se o prostor přívětivý pro rodiny s dětmi. Obyvatelé poukazovali na neuspokojivý stav objektu, například co se týče odpadů či

elektrických rozvodů, což souvisí s nedostatečnými investicemi majitele do údržby a rekonstrukcí.

3. Ubytovna Marie

Terénní šetření na ubytovně doposud realizováno nebylo, z provedených rozhovorů je možné konstatovat zvýšený výskyt příjemců starobních důchodů a příspěvků na péči. Ubytovnu obývá cca 20 osob. Dle oslovených aktérů je situace na ubytovně nyní relativně stabilizovaná a objekt je obýván víceméně stálými nájemníky, kteří nepředstavují riziko pro bezpečnost ani občanské soužití.

4. Sídliště na Holbě

Poslední označenou lokalitou s výskytem jevů spojených s problematikou sociálního vyloučení je sídliště na jižním konci města, vzdálené od centra cca 10 minut chůze. Do skupiny osob ohrožených sociálním vyloučením zde lze zařadit cca 50 osob, z toho polovinu dětí, kteří obývají přibližně 7 bytů napříč panelovými domy na sídlišti. V případě lokality Sídliště tedy jde o více heterogenní místo, kdy osoby v nepříznivé sociálně ekonomické situaci bydlí v domech společně s majoritou či lidmi v lepší socioekonomické situaci.

Zároveň je třeba dodat, že v souvislosti ustanovení Opatření obecné povahy pro oblasti se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů zaměřené na nepřiznání dávky doplatek na bydlení v roce 2018 město určilo těchto lokalit celkem devět. Byly mezi nimi také rodinné domy či jednotlivé vchody panelových domů. Ty dle našich zjištění neodpovídají definici lokalit se znaky sociálního vyloučení. OOP bylo nicméně zrušeno v roce 2021 a tyto údaje proto již nejsou aktuální.

Klíčoví aktéři v oblasti sociálního začleňování (poskytovatelé sociálních služeb a související subjekty)

Na poli práce se sociálním vyloučením se v Hanušovicích významně angažuje **samospráva**. Vedení města aktivně využívá dostupné nástroje aktivní politiky zaměstnanosti (VPP), ale realizuje také vlastní projekty (projekt H-point). Ve spolupráci s MAS provozuje dále službu senior taxi, tzv. H-taxi. Ve spolupráci s MAS Horní Pomoraví byl dále realizován investiční projekt města, kdy vzniklo nové zázemí pro sociální služby a další organizace a instituce působící na území města - tzv. Multifunkční centrum. Záměrem města je nyní pokračovat projekty zaměřenými na bydlení a společné využívání veřejného prostoru.

Město je zapojeno do komunitního plánování sociálních služeb ORP Šumperk, v pravidelných měsíčních intervalech se schází koordinační skupina projektu Hanušovice společně. Do sociální problematiky také svou působností zasahují některé poradní orgány Rady města - například komise prevence, komise sociální atd. V rámci městského úřadu působí sociální pracovníci, spolupracující se všemi dále jmenovanými subjekty.

Přímo v Hanušovicích se nachází pobočka **Úřadu práce**. Dále je zde služebna PČR - Obvodní oddělení Hanušovice a dále **městské policie**, která dlouhodobě využívá nástroje Asistent prevence kriminality (dále jen APK). Momentálně v Hanušovicích pracují tři APK.

Dalším klíčovým aktérem se silnou vazbou na samosprávu je **MAS Horní Pomoraví**, která sídlí přímo v Hanušovicích a angažuje se ve spolupráci s ostatními partnery v několika oblastech. Cílem aktuálně probíhajícího projektu "Hanušovice společně" je zvýšit šance romských dětí na Hanušovicku na dosažení alespoň středního vzdělání a zlepšit přijímání romských rodin v regionu veřejností. Dluhová poradna MAS Horní Pomoraví poskytuje od února 2022 odborné sociální poradenství klientům z Hanušovicka a má registraci k podávání insolvenčních návrhů od Ministerstva spravedlnosti.

V Hanušovicích poskytují služby terénně i ambulantně také nevládní organizace. Jedná se o **Společně Jekhetane, o.p.s.**, která ve městě realizuje sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, nízkoprahovou školičku, dále poskytuje odborné sociální poradenství a terénní programy. A dále o **Podané ruce o.p.s.**, které ambulantně i terénně provozuje nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, určeno pro mladé od 9 do 26 let. Poskytovány jsou také terénní programy pro dospělé. Poslední neziskovou organizací působící ve městě je Charita Šumperk s pečovatelskou službou.

Na začátku roku 2023 do Hanušovic vstoupila **Agentura pro sociální začleňování** s tříletým projektem na realizaci komunitní práce.

V Hanušovicích funguje **Základní a mateřská škola Hanušovice**.

Text doplňujeme přehlednou tabulkou, shrnující v místě působící klíčové instituce a v případě, že je to relevantní, jejich služby či konkrétní projekty ve vztahu k cílové skupině.

Tabulka 6 – Poskytovatelé sociálních služeb a dalších integračních či inkluzivních aktivit v Hanušovicích

Název instituce	Služby poskytované k červnu 2023
Městská policie Hanušovice	• 1 strážník • 3 asistenti prevence kriminality
Policie České republiky – Obvodní oddělení Hanušovice	• specialista pro práci PČR s minoritami v SVL
Základní a mateřská škola Hanušovice	• provozování speciální třídy na ZŠ a MŠ • školní speciální pedagog, školní sociální pedagog
Městský úřad Hanušovice	• sociální pracovník
Úřad práce – Kontaktní pracoviště Hanušovice	
MAS Horní Pomoraví	• projekt Hanušovice společné • dluhová poradna • Integrovaný projekt OPZ+ MAS Horní Pomoraví I. (podpora distribuce Potravinové pomoci, Senior taxi, Podpora pečujících osob, Mezioborový terénní tým, H-point)
Společně Jekhetane	• centrum neformálního předškolního vzdělávání • odborné sociální poradenství (terénně i ambulantně), terénní programy, služba SAS • potravinová pomoc
Podané ruce	• terénní programy • nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (terénně i ambulantně) • potravinová pomoc
Agentura pro sociální začleňování	• komunitní práce
Charita Šumperk	• osobní asistence • pečovatelská služba